

WOJCIECH WNUK

OSOBY PRAWNE KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO JAKO PODMIOTY UPRAWNIONE DO UZYSKANIA STATUSU ORGANIZACJI POŻYTKU PUBLICZNEGO

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie¹ uprawnienie do uzyskania statusu organizacji pożytku publicznego² mają trzy grupy podmiotów. Należą do nich: organizacje pozarządowe, kościelne osoby prawne i ich jednostki organizacyjne oraz stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego. Można więc stwierdzić, że chociaż ustawodawca nie uznał kościelnych osób prawnych za organizacje pozarządowe, to jednak przyznał im podobne możliwości uzyskania statusu o. p. p., z zastrzeżeniem, że ich cele statutowe powinny obejmować prowadzenie działalności pożytku publicznego³.

Samo pojęcie działalności statutowej, które jest charakterystyczne dla organizacji pozarządowych, nie zostało precyzyjnie określone przez ustawodawcę. Pojawia się ono jednak w kilku ważnych dla tych podmiotów aktach prawnych⁴. Pomocna może być definicja znajdująca się w § 1 ust. 3 pkt 3 rozporządzenia Ministra Finansów z 15 listopada 2001 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości dla niektó-

¹ Dz. U., nr 96, poz. 873 ze zm.; dalej w tekście u.dz.p.p.

² Dalej w tekście o. p. p.

³ Zob. Art. 3 ust. 3 w związku z art. 21 u.dz.p.p.

⁴ Np. w § 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 8 maja 2001 r. w sprawie ramowego zakresu sprawozdania z działalności fundacji (Dz. U., nr 50, poz. 529), który nakłada na fundację opisanie zasad, form i zakresu działalności statutowej; art. 17 ust. 1 pkt 6 (c) ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (t. j. Dz.U. 2000 r., nr 54, poz. 654 ze zm.).

rych jednostek niebędących spółkami handlowymi, nieprowadzącymi działalności gospodarczej⁵, zgodnie z którą działalnością statutową jest działalność jednostki niemająca charakteru działalności gospodarczej, określona przepisami prawa i jej statutu. Natomiast w doktrynie określa się działalność statutową jako sferę aktywności podmiotu, która jest określona w statucie lub w innym akcie wewnętrznym przez wskazanie: celów, zasad, form i zakresu tej działalności⁶.

1. POJĘCIE „KOŚCIELNEJ OSOBY PRAWNEJ”

Kwestie związane z nabywaniem osobowości prawnej przez jednostki organizacyjne Kościoła katolickiego w polskim systemie prawnym reguluje: ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej⁷ oraz Konkordat między Stolicą Apostolską a Rzeczypospolitą Polską podpisany w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r.⁸

1.1. USTAWOWY KATALOG KOŚCIELNYCH OSÓB PRAWNYCH

Zgodnie z art. 4 konkordatu została uznana osobowość prawna Kościoła katolickiego jako całości, a także osobowość prawna wszystkich instytucji kościelnych terytorialnych i personalnych⁹, które uzyskały taką osobowość na podstawie prawa kanonicznego.

⁵ Dz. U., nr 157, poz. 1539.

⁶ Zob. szerzej B. Niemirka, *Statut fundacji*, cz. II, „Monitor Prawniczy” 1994, nr 4, s. 126; H. Izdebski, *Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. Komentarz*, Warszawa 2003, s. 30.

⁷ Dz. U., nr 29, poz. 154 ze zm.; dalej w tekście nazywana ustawą wyznaniową.

⁸ Ratyfikowany dnia 23 lutego 1998 r. (Dz. U. z 1998 r., nr 51, poz. 318); dalej w tekście konkordat.

⁹ Ustawowy katalog kościelnych osób prawnych znajduje się w art. 5-14 ustawy wyznaniowej. Katalog nie ma wyczerpującego charakteru, ponieważ na mocy art. 4 ust. 2 konkordatu osobowość prawną uzyskały kościelne jednostki organizacyjne, które się nie znajdują w nim, np.: opactwa terytorialne, prałatury personalne i terytorialne.

Na mocy ustawy wyznaniowej wiele jednostek organizacyjnych Kościoła otrzymało osobowość prawną. Można je podzielić na kilka kategorii ze względu na ich charakter. Osobą prawną, która ma charakter ogólnopolski, jest Konferencja Episkopatu Polski¹⁰. Osobami prawnymi o charakterze terytorialnym są: metropolie, archidiecezje, diecezje, administratury apostolskie oraz parafie¹¹. Do osób prawnych o charakterze mieszanym (terytorialno-personalnym) zalicza się: kościoły rektoralne, Caritas Polska¹², Caritas diecezjalne, Papieskie Działa Misyjne¹³. Do personalnych osób prawnych ustawodawca zaliczył: Ordynariat Polowy, kapituły, parafie personalne, Konferencje Wyższych Przełożonych Zakonnych Męskich oraz Żeńskich, zakony¹⁴, prowincje zakonów, opactwa, klasztory niezależne, domy zakonne, wyższe seminaria duchowne diecezjalne, niższe seminaria duchowne diecezjalne oraz wyższe i niższe seminaria duchowne zakonne, jeżeli w myśl przepisów danego zakonu mają charakter samoistny¹⁵. Ustawa wyznaniowa potwierdziła osobowość prawną Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego¹⁶. Osobowość prawną na mocy ustawy wyznaniowej otrzymały ponadto następujące kościelne zakłady naukowe: kościelne instytuty naukowe i dydaktyczno-naukowe założone przez kompetentne władze kościelne, Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna „Ignatianum”

¹⁰ Zob. art. 6 ust. 1 ustawy wyznaniowej.

¹¹ Zob. art. 7 ust. 1 ustawy wyznaniowej.

¹² Jako pierwsze status organizacji pożytku publicznego otrzymała: Caritas Polska, Caritas Diecezji Kieleckiej i Caritas Archidiecezji Gnieźnieńskiej; zob. szerzej T. Gołąb, *Kontrowersyjna ustawa. Kościelne mniej pożyteczne?*, „Gość Niedzielny”, nr 15, z dn. 11.04.04. Caritas Polska posiada jeden z największych budżetów z pośród organizacji charytatywnych, w roku 2005 wpływy wyniosły 58 848 390,32 zł, a łączne wpływy Caritas diecezjalnych 137 843 058,04 zł (dane na podstawie *Sprawozdania finansowego za rok 2005 Caritas w Polsce* dostępnego na stronie internetowej www.caritaspolska.pl).

¹³ Zob. art. 7 ust. 2 ustawy wyznaniowej.

¹⁴ Zgodnie z art. 8 ust. 1 pkt 6 ustawy wyznaniowej pod pojęciem „zakon” należy rozumieć instytuty życia konsekrowanego (instytuty zakonne i instytuty świeckie) oraz stowarzyszenia życia apostolskiego.

¹⁵ Zob. art. 8 ustawy wyznaniowej.

¹⁶ Art. 9 ust. 1 ustawy wyznaniowej.

w Krakowie¹⁷, Papieski Wydział Teologiczny w Poznaniu, Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu¹⁸, Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie¹⁹ oraz jego dwie sekcje: św. Jana Chrzciciela i św. Andrzeja Boboli „Bobolanum”²⁰, Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie²¹.

1.2. TRYB NABYCIA OSOBOWOŚCI PRAWNEJ PRZEZ NOWĄ KOŚCIELNĄ JEDNOSTKĘ ORGANIZACYJNĄ O CHARAKTERZE TERYTORIALNYM I PERSONALNYM

O fakcie powstania nowej kościelnej osoby prawnej terytorialnej i personalnej kompetentne organy państwowe są informowane przez władze kościelne w stosownym powiadomieniu. Na podstawie art. 4 ust. 2 konkordatu Konferencja Episkopatu Polski wydała Instrukcję z dnia 13 marca 2000 r. dotyczącą sposobu powiadamiania organów państwowych o uzyskaniu osobowości prawnej przez terytorialne i personalne instytucje kościelne²². Chociaż tytuł instrukcja wskazu-

¹⁷ Od 1 października 2006 r. otrzymuje dotacje i inne środki finansowe z budżetu państwa na podstawie ustawy z dnia 5 kwietnia 2006 r. o finansowaniu Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogiczna „Ignatianum” w Krakowie z budżetu państwa (Dz. U., nr 94, poz. 650).

¹⁸ Od 1 października 2006 r. otrzymuje dotacje i inne środki finansowe z budżetu państwa na podstawie ustawy z dnia 5 kwietnia 2006 r. o finansowaniu Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu z budżetu państwa (Dz. U., nr 94, poz. 649).

¹⁹ Od 1 października 2006 r. otrzymuje dotacje i inne środki finansowe z budżetu państwa na podstawie ustawy z dnia 5 kwietnia 2006 r. o finansowaniu Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie z budżetu państwa (Dz. U., nr 94, poz. 648).

²⁰ Każda z tych sekcji posiada osobowość prawną na podstawie art. 9 ust. 1 pkt 5 ustawy wyznaniowej oraz § 2 ust. 2 umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Konferencją Episkopatu Polski w sprawie statusu prawnego szkół wyższych zakładanych i prowadzonych przez Kościół katolicki, w tym uniwersytetów, odrębnych wydziałów i wyższych seminariów duchownych, oraz w sprawie trybu i zakresu uznania przez Państwo stopni i tytułów przez te szkoły wyższe, podpisanej dnia 1 lipca 1999 r. (Dz. U., nr 63, poz. 727).

²¹ Zob. art. 9 ust. 1 ustawy wyznaniowej oraz § 2 ust. 1 powyższej umowy.

²² *Akta Konferencji Episkopatu Polski*, nr 4, Warszawa 2000, s. 35-40; dalej w tekście Instrukcja z dnia 13 marca 2000 r.

je, że dotyczy ona tylko terytorialnych i personalnych instytucji kościelnych²³, została przez nią również omówiona procedura powiadomienia odpowiednich organów państwowych w przypadku powstania rektoratu, czyli jednostki organizacyjnej o charakterze mieszanym (terytorialno-personalnym).

Instrukcja określa procedurę postępowania, mającą zastosowanie do art. 4 ust. 2 konkordatu, w którym przyjęto, że instytucje kościelne terytorialne i personalne uzyskują osobowość prawną na podstawie przepisów prawa kanonicznego i posiadają ją również na gruncie prawa cywilnego od dnia wejścia w życie dekretu kompetentnej władzy kościelnej. O tym fakcie władza kościelna²⁴ powiadamia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji lub właściwego wojewodę listem poleconym. Wraz z powiadomieniem należy przesłać uwierzytelnioną kopię dekretu władzy kościelnej²⁵, powołującego osobę prawną, sporządzoną przez właściwą instytucję kościelną oraz formularz z podstawowymi danymi identyfikacyjnymi nowej osoby prawnej²⁶.

²³ Instrukcja dotyczy: metropolii, diecezji, ordynariatu polowego, opactwa terytorialnego, administratury apostolskiej, prałatury terytorialnej i personalnej, Caritas Polskiej i Caritas diecezjalnej, parafii, zakonu, prowincji i domu zakonnego, wyższego seminarium duchownego.

²⁴ Zgodnie z *Wykazem kompetencyjnym dotyczącym powiadomienia o uzyskaniu osobowości prawnej przez instytucję kościelną* - załącznik nr 2 do Instrukcji z dnia 13 marca 2000 r. -- obowiązek powiadomienia spoczywa na Nuncjaturze Apostolskiej w przypadku powstania nowej metropolii, archidiecezji, diecezji, ordynariatu polowego, opactwa terytorialnego, administracji apostolskiej, prałatury personalnej i terytorialnej, zakonu na prawie papieskim; biskupie diecezjalnym w przypadku powstania nowej parafii, kapituły, Caritas diecezjalnej, zakonu na prawie diecezjalnym, klasztoru niezależnego, wyższego seminarium diecezjalnego; wyższym przełożonym zakonnym w przypadku powstania nowej prowincji zakonnej, domu zakonnego, wyższego seminarium zakonnego.

²⁵ Wzór takiego dekretu stanowi załącznik nr 1 do *Powiadomienia o uzyskaniu osobowości prawnej przez instytucję kościelną* (pkt 4 Instrukcji z dnia 13 marca 2000 r.); uwierzytelnienia kopii dekretu należy dokonać w instytucji kościelnej, która go przesyła do urzędu państwowego (odpowiednio w: Nuncjaturze Apostolskiej, Sekretariacie Konferencji Episkopatu Polski, kuriach diecezjalnych, kuriach zgromadzeń zakonnych).

²⁶ Podstawowe dane identyfikacyjne nowej osoby prawnej są wymienione w załączniku nr 2 do *Powiadomienia o uzyskaniu osobowości prawnej przez instytucję kościelną* (pkt 4 Instrukcji z dnia 13 marca 2000 r.); formularz powinien zawierać:

Potwierdzenie odbioru powiadomienia o uzyskaniu osobowości prawnej przez instytucję kościelną jest dowodem posiadania przez nią osobowości prawnej w prawie państwowym. Potwierdzenie takie wydaje się jednorazowo listem poleconym odpowiedniej władzy kościelnej. Dekret powinien spełniać wymogi Kodeksu Prawa Kanonicznego lub Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich i być podpisany przez biskupa diecezjalnego i kanclerza kurii (notariusza) lub wyższego przełożonego zakonnego i sekretarza kurii zakonnej oraz opatrzony stosowną pieczęcią. Instrukcja podtrzymała praktykę poświadczania, że dana osoba reprezentuje kościelną osobę prawną²⁷, poprzez wydawanie zaświadczenia odpowiednio przez Nuncjaturę Apostolską, Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski, właściwe kurie biskupie²⁸.

1.3. POWSTANIE I CHARAKTERYSTYKA ORGANIZACJI KOŚCIELNEJ

Organizacje kościelne są to podmioty, wobec których nie stosuje się przepisów ustawy Prawo o stowarzyszeniach²⁹. Uprawnionymi do ich tworzenia są kompetentne władze kościelne. Organizacje te realizują identyczne cele co Kościół, czyli w szczególności prowadzą działalność na rzecz formacji religijnej, kultu publicznego i nauki katolickiej³⁰.

Organizacje kościelne, które zostały erygowane przez biskupa diecezjalnego lub w ramach statutów zakonnych przez wyższego przełożonego zakonnego, a w przypadku organizacji o zasięgu ponaddiecezjalnym przez Konferencję Episkopatu Polski³¹ – uzyskują

pełną nazwę kościelnej osoby prawnej, nazwę skróconą, siedzibę – miejscowość z podaniem dokładnego adresu z kodem pocztowym, nazwę organu, urzędu reprezentującego osobę prawną oraz imię i nazwisko osoby pełniącej funkcję ww. organu.

²⁷ Katalog organów kościelnych osób prawnych znajduje się w art. 7 ust. 3 i art. 8 ust. 2 ustawy wyznaniowej.

²⁸ Zob. pkt 7 Instrukcji z dnia 13 marca 2000 r.

²⁹ Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r., nr 79, poz. 855 ze zm.); zob. art. 34 ust. 5 ustawy wyznaniowej.

³⁰ Zgodnie z art. 34 ustawy wyznaniowej.

³¹ Art. 34 ust. 1 pkt 1 ustawy wyznaniowej.

osobowość prawną na mocy rozporządzenia ministra właściwego do spraw wyznań³² (obecnie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji³³). Konkordat określa te organizacje jako „inne instytucje kościelne”, które uzyskują osobowość prawną na podstawie prawa polskiego³⁴.

Opis procedury uzyskiwania osobowości prawnej w trybie art. 10 ustawy wyznaniowej znajduje się w dokumencie uzgodnionym między Konferencją Episkopatu Polski a rządem polskim – Instrukcją z dnia 15 czerwca 2000 r., dotyczącej zakresu i sposobu uzyskania osobowości prawnej przez instytucje kościelne na podstawie prawa polskiego³⁵. Instrukcja ta dotyczy jednostek organizacyjnych Kościoła, które w nomenklaturze kościelnej noszą nazwę publicznych stowarzyszeń kościelnych lub publicznej osoby prawnej. Uprawnienie do ich tworzenia posiadają na mocy kan. 312 Kodeksu Prawa Kanonicznego³⁶: Stolica Apostolska w przypadku stowarzyszeń powszechnych, czyli międzynarodowych, Konferencje Episkopatu danego obszaru – stowarzyszenia krajowe, biskupi diecezjalni w przypadku stowarzyszeń diecezjalnych oraz inne władze kościelne (np. wyższy przełożony zakonny) na podstawie upoważnienia Stolicy Apostolskiej (na mocy przywileju apostolskiego lub własnego prawa zakonnego zatwierdzonego przez Stolicę Apostolską).

Procedura nabycia osobowości prawnej przez organizację kościelną jest wszczynana na podstawie pisemnego wniosku założyciela, skierowanego do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Wzór wniosku stanowi załącznik nr 1 do Instrukcji z dnia 15 czerwca 2000 r., który zawiera prośbę o wydanie rozporządzenia w tej spra-

³² Zgodnie z art. 10 ustawy wyznaniowej.

³³ Wykaz jednostek, które nabyły osobowość prawną w tym trybie, znajduje się: W. Uruszczak, Z. Zarzycki, *Prawo wyznaniowe. Zbiór przepisów*, Kraków 2003, s. 579-602.

³⁴ Art. 4 ust. 3 Konkordatu.

³⁵ Akta Konferencji Episkopatu Polski, nr 5, Warszawa 2000, s. 41-46; dalej w tekście Instrukcja z dnia 15 czerwca 2000 r.

³⁶ *Codex Juris Canonici auctoritatis Ioannis Pauli PP. II promulgatus, Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu Polski, Pallottinum: Poznań 1984.

wie. Do wniosku załącza się uwierzytelnione kopie: dekretu powołującego tę osobę prawną zgodnie z prawem kanonicznym³⁷, statut tej instytucji³⁸ oraz kwestionariusz zawierający jej podstawowe dane identyfikacyjne³⁹.

Wniosek wraz z wymaganą dokumentacją trafia najpierw do Sekretariatu KEP i za jego pośrednictwem do MSWiA⁴⁰. Szczegółowe wymagania proceduralne są uzależnione od charakteru osoby prawnej. W przypadku wniosku o nadanie osobowości prawnej oddziałowi krajowemu publicznego stowarzyszenia międzynarodowego lub międzynarodowej osoby prawnej do wniosku dodatkowo należy dołączyć: statut osoby prawnej, dokument stwierdzający założenie lub zatwierdzenie osoby prawnej przez Stolicę Apostolską, dokument stwierdzający założenie oddziału krajowego oraz skierować pisemną prośbę do Sekretariatu KEP o złożenie wniosku do MSWiA⁴¹. Statut danego publicznego stowarzyszenia międzynarodowego lub międzynarodowej osoby prawnej określa zasady zakładania oddziału krajowego.

W przypadku nadania osobowości prawnej diecezjalnemu oddziałowi publicznego stowarzyszenia międzynarodowego lub międzynarodowej osoby prawnej wniosek do MSWiA kieruje za pośrednictwem Sekretariatu KEP właściwy biskup diecezjalny, dołączając

³⁷ Zgodnie pkt 6 Instrukcji z dnia 15 czerwca 2000 r. dotyczącej zakresu i sposobu uzyskania osobowości prawnej, dekret powinien zawierać wszystkie konieczne elementy, z powołaniem się na stosowne normy kodeksu prawa kanonicznego; jego uwierzytelnienie dokonuje założyciel, czyli odpowiednio Sekretariat KEP, kuria diecezjalna lub zakonna.

³⁸ Zgodnie pkt 6 Instrukcji z dnia 15 czerwca 2000 r. dotyczącej zakresu i sposobu uzyskania osobowości prawnej, tekst statutu powinien być sporządzony zgodnie z wymogami prawa kanonicznego i prawa polskiego. W załączniku nr 2 do instrukcji znajduje się ramowy zakres treści statutu kościelnej osoby prawnej oraz przykładowy wzór.

³⁹ Formularz *Podstawowe dane identyfikacyjne nowej osoby prawnej* stanowi załącznik nr 3 do *Instrukcji z dnia 15 czerwca 2000 r.*, należy w nim podać: pełną nazwę nowej kościelnej osoby prawnej i nazwę skróconą, siedzibę (miejscowość z podaniem dokładnego adresu z kodem pocztowym), określić charakter osoby prawnej (np.: stowarzyszenie, organizacja kościelna) oraz obszar jej działania.

⁴⁰ Zgodnie z pkt 7 Instrukcji z dnia 15 czerwca 2000 r.

⁴¹ Zgodnie z pkt 8 Instrukcji z dnia 15 czerwca 2000 r.

do niego dodatkowo: statut osoby prawnej, dokument stwierdzający założenie lub zatwierdzenie osoby prawnej przez Stolicę Apostolską, dokument stwierdzający założenie oddziału diecezjalnego. Statut danej międzynarodowej osoby prawnej lub publicznego stowarzyszenia międzynarodowego określa zasady zakładania oddziału diecezjalnego⁴².

Wniosek o nabycie osobowości prawnej przez publiczne stowarzyszenie krajowe lub publiczną krajową osobę prawną składa do MSWiA Konferencja Episkopatu Polski⁴³.

Wniosek o nabycie osobowości prawnej przez publiczne stowarzyszenie diecezjalne lub publiczną diecezjalną osobę prawną składa do MSWiA właściwy biskup diecezjalny za pośrednictwem Sekretariatu KEP⁴⁴.

Jeśli publiczne stowarzyszenie lub publiczna osoba prawna została założona na podstawie upoważnienia Stolicy Apostolskiej, to kompetentna władza kościelna, kierując wniosek do MSWiA za pośrednictwem Sekretariatu KEP, przedstawia dowód otrzymania posiadania takiego uprawnienia Sekretarzowi KEP.

Nabycie osobowości prawnej w trybie art. 10 ustawy wyznawczej następuje na podstawie rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, które wchodzi w życie zazwyczaj 14 dni od jego podpisania. O podpisaniu rozporządzenia Sekretariat KEP jest informowany przez MSWiA i przekazuje tę wiadomość zainteresowanemu.

1.4. POWSTANIE I CHARAKTERYSTYKA ORGANIZACJI KATOLICKIEJ

Odmienny status prawny mają tzw. organizacje katolickie, założone za zgodą władzy kościelnej, która również zatwierdza im kape-

⁴² Tamże.

⁴³ Tamże.

⁴⁴ Tamże.

lana lub asystenta kościelnego⁴⁵. Głównymi celami organizacji katolickiej jest w szczególności działalność zgodna z nauczaniem Kościoła w dziedzinie społeczno-kulturalnej, oświatowo-wychowawczej i charytatywno-opiekuńczej⁴⁶.

Organizacja katolicka podlega regulacjom ustawy o stowarzyszeniach, jednak pewne kwestie zostały unormowane przez ustawę wyznaniową. Ustawa wyznaniowa przyznaje uprawnienie o charakterze nadzorczym dla władz kościelnych, które polega na cofnięciu aprobaty dla stowarzyszenia⁴⁷. Kolejna odrębność dotyczy wniosku do sądu o rozwiązanie stowarzyszenia. Wniosek taki wymaga uzgodnienia w Komisji Wspólnej Rządu RP i Konferencji Episkopatu Polski⁴⁸, jego brak skutkuje wadliwością czynności nadzorczych. Majątek po zlikwidowanej organizacji katolickiej, jeżeli jej statut nie stanowi inaczej, przechodzi na nadrzędną kościelną osobę prawną, a jeżeli taka osoba nie istnieje lub nie działa w Polsce, majątek ten przechodzi na Konferencję Episkopatu Polski lub Konferencję Wyższych Przełożonych Zakonnych⁴⁹.

1.5. FUNDACJE KOŚCIELNE

Kościelne osoby prawne mogą zakładać fundacje, na zasadach przewidzianych przez ustawę wyznaniową⁵⁰ i konkordat⁵¹ oraz ustawę o fundacjach⁵².

⁴⁵ Zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy wyznaniowej.

⁴⁶ Zob. art. 35 ust. 2 ustawy wyznaniowej.

⁴⁷ Art. 35 ust. 3 pkt 1 ustawy wyznaniowej.

⁴⁸ Komisja Wspólna – zgodnie z art. 4 ustawy wyznaniowej – składa się z upoważnionych przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski, w uzgodnionej liczbie na zasadzie parytetu, rozpatruje problemy związane z rozwojem stosunków między państwem i Kościołem oraz sprawy interpretacji ustawy wyznaniowej i jej wykonywania.

⁴⁹ Art. 35 ust. 3 pkt 3 w związku z art. 59 ustawy wyznaniowej.

⁵⁰ Art. 58 ustawy wyznaniowej oraz 26 konkordatu.

⁵¹ Art. 26 konkordatu.

⁵² Art. 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (Dz. U. z 1991 r., nr 46, poz. 203 ze zm.).

Samo istnienie i zasady funkcjonowania w polskim systemie prawnym instytucji fundacji kościelnej wzbudza liczne kontrowersje. Pojawiają się pytania w doktrynie, czy w Polsce można mówić o funkcjonowaniu fundacji kościelnych *sensu stricto*⁵³.

W okresie międzywojennym fundacje kościelne były wyłączone spod regulacji dekretu z 7 lutego 1919 r. o fundacjach i zatwierdzaniu darowizn i zapisów⁵⁴. Oznaczało to, że erygowana przez stosowne władze kościelne fundacja nabywała automatycznie osobowość prawną zarówno na gruncie prawa kanonicznego, jak i państwowego. Nie wiązało się to z koniecznością zatwierdzenia przez odpowiednie władze publiczne⁵⁵.

Fundacje kościelne ze swojej natury podlegają dwóm porządkom prawnym – prawu kanonicznemu i państwowemu. Obecnie status prawny fundacji kościelnych, w przypadku Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego, regulują kanony 113 – 123 oraz 1299 – 1310 Kodeksu prawa kanonicznego.

Fundacje zakładane jedynie przez kościelne osoby prawne mogą być określane jako fundacje, które w kwestiach dotyczących nadzoru nad ich działalnością oraz przeznaczeniu ich majątku w przypadku likwidacji podlegają normom stanowionym przez właściwą ustawę wyznaniową, zaś w pozostałych kwestiach podlegają regulacjom ogólnym ustawy o fundacjach⁵⁶.

Kościelne osoby prawne mogą również zakładać fundacje, opierając się jedynie na regulacjach ustawy o fundacjach. Taka fundacja jest odrębną od fundatora osobą prawną i jeśli została powołana do prowadzenia wyłącznie działalności społecznie użytecznej, może również uzyskać status o. p. p.

⁵³ Zob. szerzej na temat instytucji fundacji kościelnej H. Cioch, *Prawo fundacyjne*, Lublin 2002, s. 175-185.

⁵⁴ Dz. Pr. P. P. nr 15, poz. 215 z zm.

⁵⁵ Zob. szerzej H. Cioch, *Prawo*, s. 176.

⁵⁶ Zob. szerzej H. Cioch, *Istota fundacji kościelnych*, w: *Divina et humana. Księga Jubileuszowa w 65. rocznicę urodzin Księdza Profesora Henryka Misztal*, red. A. Dębiński, W. Bar, P. Stanisł, Lublin 2001, s. 63-72; G. Radecki, *Fundacje zakładane przez kościelne osoby prawne (zagadnienia wybrane)*, „Rejent” 11/2004, s. 122-137.

1.6. KOŚCIELNE PODMIOTY NIEPOSIADAJĄCE OSOBOWOŚCI PRAWNEJ

W ramach Kościoła działają wierni skupieni w grupach, które nie mają osobowości prawnej⁵⁷, lecz jedynie aprobatę odpowiednich władz kościelnych. W Kościele katolickim funkcjonuje wiele rzeczywistości duszpasterskich, m.in. wspólnoty Odnowy w Duchu Świętym, wspólnoty Drogi Neokatechumenalnej⁵⁸ czy wspólnota „Wiara i Światło”⁵⁹, Ruch Światło-Życie, Ruch Focolari⁶⁰. Powstały one jako owoc Soboru Watykańskiego II i bardzo aktywnie uczestniczą w ewangelizacji oraz dziełach miłosierdzia prowadzonych przez Kościół katolicki⁶¹. Wspólnota staje się często przeciwagą wobec insty-

⁵⁷ Osobowość prawna rozumiana jako osobowość cywilnoprawna.

⁵⁸ Nie jest stowarzyszeniem ani ruchem, lecz „itinerarium formacji katolickiej ważnej dla społeczeństwa i czasów dzisiejszych”; zob. szerzej Jan Paweł II, *List Ogniw z dnia 30 sierpnia 1990 r.* („Acta Apostolicae Sedes” 82 (1990) 1515); *Dekret Papieskiej Rady do spraw Świeckich zatwierdzający Statut Drogi Neokatechumenalnej z dnia 29 sierpnia 2002 r.* (1390/02/AIC-110) w: *Droga Neokatechumenalna, Statut*, Lublin 2002, s. 11-14. W Polsce osobowość prawną ma jako organizacja kościelna Kościoła katolickiego: Centrum Formacji Wspólnot Neokatechumenalnych Archidiecezji Lubelskiej na mocy rozporządzenia Ministra – Szefa Urzędu Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 1996 r. w sprawie nadania osobowości prawnej Centrum Formacji Wspólnot Neokatechumenalnych Archidiecezji Lubelskiej z siedzibą w Lublinie (Dz. U., nr 147, poz. 690) oraz Centrum Formacji Wspólnot Neokatechumenalnych Archidiecezji Warszawskiej „Sługa Jahwe” na mocy rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 października 2006 r. w sprawie nadania osobowości prawnej Centrum Formacji Wspólnot Neokatechumenalnych Archidiecezji Warszawskiej „Sługa Jahwe” (Dz. U., nr 193, poz. 1427).

⁵⁹ Powstała w 1971 r. we Francji wspólnota „Wiara i Światło”, skupia osoby niepełnosprawne, ich rodziny i przyjaciół. Zob. szerzej J. Vanier, *Duchowość „Wiary i Światła”*, Kraków 1993 oraz Tenże, *Karta i konstytucja „Wiary i Światła”*, Kraków 1993. Są to broszurki przeznaczone do użytku wewnętrznego, będące pomocą w codziennym życiu wspólnot.

⁶⁰ Zob. szerzej o Focolari na stronie internetowej www.focolare.org.pl

⁶¹ Wspólnoty te stanowią miejsce formacji dla ich członków, gdzie nie ma miejsca na sztuczność, dzięki temu rodzą się w nich głębokie relacje i odbudowywana jest godność osoby ludzkiej zob. szerzej E. Tomasiak, *Rewalidacyjne znaczenie wspólnot integracyjnych*, w: *Wybrane zagadnienia z pedagogiki specjalnej*, red. E. Tomasiak, Warszawa 1997, s. 41.

tucjonalnych form opieki nad upośledzonymi, stanowi odpowiedź na ich głębokie poczucie osamotnienia i beznadziejności, nie pozwala, by czuli się na marginesie życia społecznego⁶².

Osoby, które są zaangażowane w działalność tych ruchów i wspólnot, często podejmują inicjatywy o zasięgu społecznym, współpracując lub tworząc instytucje prowadzące działalność pożytku publicznego m.in. Fundacja Godne Życie z siedzibą w Lublinie⁶³.

W praktyce większość z powyższych podmiotów może otrzymać status organizacji pożytku publicznego w przypadku, gdy ich cele statutowe nie ograniczają się wyłącznie do celu o charakterze religijnym, lecz obejmują cele, które znajdują się w ustawowym katalogu działalności pożytku publicznego, np.: pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób⁶⁴; działalność charytatywna⁶⁵; kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i tradycji⁶⁶.

2. PRZESŁANKI WARUNKUJĄCE NABYCIE STATUSU O. P. P.

Kryteria, które musi spełnić kościelna osoba prawna bądź jej jednostka organizacyjna w celu otrzymania statusu o. p. p., zostały określone w art. 20 i 21 u.dz.p.p.

⁶² Zob. A. Studzińska, *Wspólnoty „Wiary i Świata” jako grupa wsparcia osób niepełnosprawnych intelektualnie ich opiekunów*, w: *Wsparcie społeczne w rehabilitacji i resocjalizacji*, (red.) Z. Polak, Lublin 2004, s. 170-171. Szerzej na ten temat zob. J. Vanier, *Wspólnota miejscem radości i przebaczenia*, Warszawa 1985.

⁶³ Jej fundatorem jest katechista Drogi Neokatechumenalnej Tomasz Bojarski. Zob. szerzej www.fundacja.org.pl. Fundacja ta posiada status o. p. p. Należy zauważyć, że zgodnie z art. 4 § 2 *Statutu Drogi Neokatechumenalnej* biskup diecezjalny, na prośbę Międzynarodowej Ekipy Odpowiedzialnej za Drogę, może rozważyć celowość erygowania autonomicznej fundacji, której celem będzie wspieranie ekonomiczne inicjatyw i działań odpowiadającym ewangelizacji realizowanej przez neokatechumenat.

⁶⁴ Art. 4 ust. 1 pkt 1 u.dz.p.p.

⁶⁵ Art. 4 ust. 1 pkt 2 u.dz.p.p.

⁶⁶ Art. 4 ust. 1 pkt 13 u.dz.p.p.

2.1. PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU PUBLICZNEGO

Podstawowym warunkiem, który musi spełnić podmiot ubiegający się o uzyskanie statusu o. p. p., jest prowadzenie działalności pożytku publicznego. Działalność pożytku publicznego to działalność społecznie użyteczna, która jest prowadzona w sferze zadań publicznych⁶⁷. Zakres działalności pożytku publicznego jest określony w sposób kazuistyczny i znajduje się w nim wiele zadań, które obejmują różne dziedziny życia społecznego⁶⁸. Działalność pożytku publicznego obejmuje m.in. pomoc społeczną, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób, działalność charytatywną; działania na rzecz osób niepełnosprawnych⁶⁹. Katalog zadań, które są określane jako działalność pożytku publicznego, jest otwarty, ponieważ może zostać rozszerzony aktem wykonawczym wydanym przez Radę Ministrów⁷⁰.

Pierwszym wyjątkiem od zasad określonych powyższą ustawą, dotyczących warunków koniecznych do spełnienia przez podmiot ubiegający się o status o. p. p., jest brak obowiązku wyłącznego prowadzenia działalności pożytku publicznego⁷¹. Ustawodawca zaakceptował fakt, że kościelne osoby prawne za swój główny cel mają realizację celów religijnych, a przy tym mogą prowadzić działalność pożytku publicznego w rozumieniu ustawy⁷².

Istotne jest zwrócenie uwagi na sformułowanie – „prowadzenie działalności”. Kryterium to nie jest wystarczająco ściśle określone przez ustawodawcę. Nie zostały bowiem określone żadne szczegółowe wytyczne, które by określały minimalny czas prowadzenia dzia-

⁶⁷ Zgodnie z art. 3 ust. 1 u.dz.p.p.

⁶⁸ Zob. art. 4 ust. 1 u.dz.p.p.

⁶⁹ W art. 4 ust. 1 u.dz.p.p. wyliczonych zostało 25 zadań, które należą do sfery działalności pożytku publicznego.

⁷⁰ Delegacja ustawowa do wydania rozporządzenia w tym zakresie przez Radę Ministrów znajduje się w art. 4 ust. 2 u.dz.p.p.

⁷¹ Na pozostałe podmioty ubiegające się o status o. p. p. został nałożony przez art. 20 pkt 2 u.dz.p.p. wymóg, że działalność pożytku publicznego jest wyłączną działalnością prowadzoną przez ten podmiot.

⁷² Zob. art. 20 pkt 1 u.dz.p.p.

łałości oraz sposób udowodnienia tej okoliczności. Wymóg ten ma na celu uniemożliwienie nadania statusu o. p. p. podmiotom, które dopiero zaczynają funkcjonować lub nie prowadzą działalności. Praktyka przyjęta przez sądy rejestrowe może być odmienna, ponieważ nie ma jednolitego stanowiska wśród sędziów dotyczącego tego wymogu⁷³. Za dowody potwierdzające prowadzenie działalności należy uznać dokumenty finansowe, w szczególności deklaracje podatkowe oraz sprawozdania, raporty⁷⁴. Dowodem mogą być także artykuły prasowe relacjonujące działalność podmiotu oraz rekomendacje partnerów organizacji⁷⁵.

Adresatem tej działalności jest ogół społeczności, którą należy rozumieć jako zbiorowość ludzi mieszkających na określonym obszarze (kraju, gminy, miasta, powiatu), powiązaną więzami społecznymi, wspólnotą warunków życia, tradycjami, kulturą⁷⁶. Społeczność można definiować jako „ludzi poszczególnych środowisk zawodowych, społecznych; środowisko”⁷⁷. W przypadku, gdy statut lub inny akt wewnętrzny, ogranicza cele statutowe podmiotu wyłącznie do działalności na rzecz swoich członków, to taki podmiot nie może uzyskać statusu organizacji pożytku publicznego⁷⁸. Ustawodawca nie dopuszcza wprowadzenia kryterium wyznaniowego przy zawężeniu prowadzenia działalności do określonej grupy podmiotów (kręgu destynariuszy). Zawężenie takie może jedynie wynikać ze szczególnie trudnej sytuacji życiowej lub materialnej takiej grupy w stosunku do społeczeństwa⁷⁹.

Działalność pożytku publicznego prowadzona przez kościelne osoby prawne lub ich jednostki organizacyjne podlega wyodrębnieniu

⁷³ Zob. R. Skiba, *Jak zostać organizacją pożytku publicznego?*, Warszawa 2004, s. 181.

⁷⁴ J. Ruszewski, *Organizacja pożytku publicznego*, „Państwo i Prawo” 2005, z. 7, s. 83.

⁷⁵ A. Ceglarski, *Organizacje pożytku publicznego*, Warszawa 2005, s. 37-38.

⁷⁶ I. Szaniawska, *Organizacje pożytku publicznego*, „Służba Pracownicza” 2004, 4, s. 33.

⁷⁷ *Słownik języka polskiego*, PWN, t. 3, red. M. Szymczak, Warszawa 1998, s. 276.

⁷⁸ Zob. R. Skiba, *Jak zostać organizacją pożytku publicznego?*, Warszawa 2005, s. 10.

⁷⁹ Art. 20 pkt 1 u.dz.p.p.

niu w sposób zapewniający należytą identyfikację pod względem organizacyjnym i rachunkowym⁸⁰. Warunek wyodrębnienia ustawodawca nałożył tylko na te podmioty i jego spełnienie jest badane przez sąd rejestrowy na etapie złożenia wniosku o wpis informacji o posiadaniu statusu o. p. p.⁸¹ W celu spełnienia tego warunku w praktyce jest konieczne wyodrębnienie odpowiedniej jednostki organizacyjnej, której zadaniem byłoby prowadzenie działalności pożytku publicznego. Oczywiście to wyodrębnienie musi pozostawać w zgodzie z wewnętrznymi regulacjami w tym zakresie właściwej kościelnej osoby prawnej⁸².

Wobec kościelnych osób prawnych ograniczono warunek przeznaczenia całości dochodu na prowadzenie działalności pożytku publicznego, który obowiązuje organizacje pozarządowe ubiegające się o status o. p. p.⁸³. Wymóg ten, dla kościelnych osób prawnych, dotyczy jedynie dochodu pochodzącego z działalności pożytku publicznego⁸⁴. Regulacja ta jest racjonalna, ponieważ nie nakłada obowiązku przeznaczenia dochodów uzyskanych z działalności religijnej na działalność pożytku publicznego.

2.2. WYMÓG DOTYCZĄCY POSIADANIA ORGANU NADZORU I KONTROLI

W stosunku do kościelnych osób prawnych stosuje się odpowiednio wymóg dotyczący posiadania statutowego kolegialnego organu kontroli lub nadzoru, odrębnego od organu zarządzającego i niepodlegającego mu w zakresie kontroli wewnętrznej lub nadzoru⁸⁵. Należy przy tym uwzględnić szczególne zasady organizacji i działania tych podmiotów, określone w ich regulacjach wewnętrznych (statu-

⁸⁰ Art. 21 pkt 1 ustawy o działalności pożytku publicznego.

⁸¹ A. Ceglarski, *Organizacja pożytku publicznego*, Warszawa 2005, s. 79.

⁸² Zob. H. Izdebski, *Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*, Warszawa 2003, s. 73.

⁸³ Art. 20 pkt 5 u.dz.p.p.

⁸⁴ Art. 21 pkt 3 u.dz.p.p.

⁸⁵ Art. 20 pkt 6 u.dz.p.p.

tach lub innych aktach wewnętrznych)⁸⁶. Oznacza to, że co do zasady, każdy podmiot, który chce uzyskać status o. p. p., musi posiadać organ kontroli lub nadzoru.

Dla kościelnych osób prawnych mogą istnieć wyjątki dotyczące pewnych aspektów funkcjonowania takiego organu, ale wyłącznie jeśli to wynika z unormowań wewnętrznych danego podmiotu. Zgodnie z tym kościelna osoba prawna ma możliwości powołania jednoosobowego organu kontroli lub nadzoru, co stanowi wyjątek od obowiązku powołania kolegialnego organu kontroli lub nadzoru. Natomiast nie powinno być odstępstw do zasady, że członkowie (członek) organu kontroli lub nadzoru nie mogą być członkami organu zarządzającego ani pozostawać z nimi w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa lub podległości z tytułu zatrudnienia⁸⁷. Osoby wchodzące w skład tych organów nie mogą być skazane prawomocnym wyrokiem za przestępstwo z winy umyślnej⁸⁸. Nie powinno być dopuszczalne ustalenie wyższego zwrotu uzasadnionych kosztów lub wynagrodzenia dla osób pełniących funkcje w takim organie niż dopuszcza to u. dz. p. p.⁸⁹

3. UZYSKANIE STATUSU O. P. P.

Uprawnione podmioty uzyskują status o. p. p. z chwilą wpisania do Krajowego Rejestru Sądowego informacji o spełnianiu ustawowych wymagań⁹⁰. Zasady i tryb dokonania tego wpisu zostały uregulowane w ustawie z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze

⁸⁶ Zgodnie z art. 21 pkt 4 u.dz.p.p.

⁸⁷ Art. 20 pkt 6 lit. a u.dz.p.p.

⁸⁸ Art. 20 pkt 6 lit. b u.dz.p.p. Zasada ta może zostać rozszerzona wobec osób wchodzących w skład organu kontroli lub nadzoru w kościelnych osobach prawnych, które ubiegają się o uzyskanie statusu o. p. p., poprzez wykluczenie osób, na których ciąży kary kościelne.

⁸⁹ Zgodnie z art. 20 pkt 6 lit. c u.dz.p.p. zwrot uzasadnionych kosztów lub wynagrodzenia nie może być wyższy niż określone w art. 8 pkt 8 ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagrodzeniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (Dz. U., nr 26, poz. 306 ze zm.).

⁹⁰ Zgodnie z art. 22 u.dz.p.p.

Sądowym⁹¹. Głównym zadaniem prowadzenia rejestrów podmiotów prowadzących działalność w określonej dziedzinie jest zapewnienie pewnych i niezawodnych informacji, które dzięki systemowi informatycznemu powinny być aktualne i szeroko dostępne⁹².

3.1. POSTĘPOWANIE REJESTROWE

Postępowanie rejestrowe jest wszczynane na wniosek podmiotu zainteresowanego uzyskaniem statusu o. p. p. Wniosek ten jest składany do właściwego sądu rejestrowego⁹³. Niezłożenie przedmiotowego wniosku na wymaganych formularzach lub nieprawidłowe jego wypełnienie skutkuje zwróceniem wniosku bez wezwania do uzupełnienia braków⁹⁴.

W formularzu KRS-W-OPP wpisać należy poszczególne rodzaje prowadzonej przez podmiot ubiegający się o status o. p. p. działalności pożytku publicznego, określając jednocześnie, czy jest odpłatna czy nieodpłatna⁹⁵. Do każdego rodzaju działalności należy dobrać odpowiedni kod Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD)⁹⁶. W praktyce powiązanie kodu PKD z rodzajem działalności prowadzonej

⁹¹ T. j. Dz. U. z 2001 r., nr 17, poz. 209 ze zm.; dalej w tekście ustawa o KRS.

⁹² Zob. A. Ceglarski, *Organizacje pożytku publicznego*, Warszawa 2005, s. 86.

⁹³ Wniosek jest składany na właściwych urzędowych formularzach dla podmiotów nierejestrowanych w KRS (np. organizacji kościelnych, ochotniczych straży pożarnych); będzie to KRS-Z21 oraz załącznik KRS-W-OPP. Wzór formularza wniosku o zmianę danych podmiotu w rejestrze stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej – organizacji pożytku publicznego – oznaczonego symbolem KRS-Z21, stanowi załącznik nr 10 do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie określenia wzorów urzędowych formularzy wniosków o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego oraz sposobu i miejsca ich udostępniania (Dz. U., nr 188, poz. 1846).

⁹⁴ Art. 19 ust. 3 ustawy o KRS.

⁹⁵ Jeśli ta działalność ma zarówno charakter odpłatny i nieodpłatny, należy wpisać ją dwukrotnie, ponieważ jest niedopuszczalne wpisanie jej raz i zaznaczenie przy niej w pola TAK i NIE odpowiadając na pytanie: „Czy działalność jest odpłatna?”.

⁹⁶ Kody te są określone przez rozporządzenie Rady Ministrów z 20 stycznia 2004 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (Dz. U. 33, poz. 289).

przez organizację nie jest łatwe, ponieważ klasyfikacja ta przystosowana jest do działalności gospodarczej. Z tego powodu zazwyczaj stosuje się kod oznaczający działalność, gdzie indziej niesklasyfikowaną⁹⁷.

Sąd rejonowy bada, czy dołączone do wniosku dokumenty są zgodne pod względem formalnym i treści z normami prawa oraz czy dane osób, które mają być ujawnione w rejestrze, są prawdziwe. W przypadku uzasadnionych wątpliwości sąd bada również w pozostałym zakresie zgodność zgłoszonych danych z rzeczywistym stanem⁹⁸.

W rejestrze prowadzonym przez sąd ujawnione zostają wszystkie aspekty statutowej działalności pożytku publicznego, co wiąże się z koniecznością wzajemnej zgodności treści wpisu w rejestrze z postanowieniami statutu organizacji, określającego przedmiot jego działalności. Zostaje również wpisana do rejestru informacja o odpłatnym bądź nieodpłatnym charakterze działalności oraz wzmianka o złożeniu rocznego sprawozdania z działalności⁹⁹. Pomocne dla sądu będzie oświadczenie w tej materii złożone zgodnie z przyjętą przez podmiot ubiegający się o status o. p. p. zasadą reprezentacji i dodatkowo podpisane przez osobę uprawnioną w podmiocie do prowadzenia ksiąg rachunkowych oraz sprawozdanie finansowe. Oświadczenie to podlega takim samym wymaganiam, jak sprawozdanie finansowe, czyli podpisywane jest z podaniem daty przez osobę, której powierzono prowadzenie ksiąg rachunkowych i przez kierownika jednostki, a w przypadku organu wieloosobowego przez wszystkich członków organu¹⁰⁰.

Zdolność do uzyskania statusu o. p. p. ma oddział organizacji posiadający osobowość prawną niezależnie od podmiotu, z którego powstał. Otrzymuje on oddzielny numer KRS.

⁹⁷ A. Ceglarski, *Organizacje pożytku*, s. 24.

⁹⁸ Art. 23 ustawy o KRS.

⁹⁹ Art. 53 ust. 5 ustawy o KRS. Sama informacja zawarta w urzędowym formularzu KRS-W-OPP dotycząca charakteru prowadzonej działalności oraz spełnienia wymogu rachunkowego wyodrębnienia obu form działalności jest niewystarczająca.

¹⁰⁰ Zgodnie z art. 52 ust. 2 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2002 r., nr 76, poz. 694 ze zm.).

Do wniosku powinny zostać dołączone inne dokumenty, na podstawie których sąd w postępowaniu rejestrowym może ustalić zaistnienie przesłanek do uzyskania statusu o. p. p. W pierwszej kolejności jest to statut lub inny akt o charakterze konstytucyjno-ustrojowym, w którym jest określony ustrój i sposób funkcjonowania podmiotu. Istotne jest wprowadzenie do niego wszystkich zasad wymaganych przez art. 20 ustawy. W przypadku konieczności modyfikacji statutu i dostosowania go do powyższych warunków, należy dołączyć stosowny akt potwierdzający dokonanie zmian. W zależności od przyjętych przez podmiot procedur będzie to np. protokół i uchwała walnego zebrania, protokół i uchwała Rady Fundacji, oświadczenie fundatora¹⁰¹.

Konieczne są, w celu usprawnienia procedury rejestracji, oświadczenia wewnętrznych organów kontroli (w zależności od przyjętej nomenklatury przez dany podmiot może być to komisja rewizyjna, Rada Fundacji) dotyczące niekaralności, niepozostawaniu w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa lub podległości z tytułu zatrudnienia w stosunku do osób zasiadających w organie zarządzającym. Ważnym dokumentem dołączonym do wniosku jest oświadczenie członków organu zarządzającego, że cały dochód podmiotu jest przeznaczony na cele statutowe.

Podmiot, który oprócz uzyskanie statusu o. p. p. stara się również o wpis do rejestru przedsiębiorców, jest zobligowany do dołączenia do wniosku wzoru podpisów osób upoważnionych do reprezentowania go¹⁰². Z obowiązku tego są zwolnione podmioty, które podlegają jedynie obowiązkowi wpisania do rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej¹⁰³.

Wzory podpisów mogą być uwierzytelnione przez notariusza¹⁰⁴, konsula¹⁰⁵, sędziego lub upoważnionego pracownika są-

¹⁰¹ Zob. R. Skiba, *Jak zostać organizacją*, s. 17.

¹⁰² Art. 19 a ustawy o KRS.

¹⁰³ Art. 49 ust. 4 ustawy o KRS.

¹⁰⁴ Zgodnie z art. 96 pkt 1 w związku z art. 79 pkt 2 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (t. j. Dz. U. z 2002 r., nr 42, poz. 369 z zm.).

¹⁰⁵ Zgodnie z art. 19 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 13 lutego 1984 r. o funkcjach konsulów Rzeczypospolitej Polskiej (t. j. Dz. U. z 2002 r., nr 215, poz. 1823 z zm.).

du¹⁰⁶. Wszyscy zainteresowani mają prawo zapoznać się ze wzorami podpisów, które znajdują się w zbiorze wzorów podpisów osób upoważnionych do reprezentowania podmiotu wpisanego do Rejestru prowadzonego w aktach rejestrowych¹⁰⁷.

3.2. KOSZTY SĄDOWE W POSTĘPOWANIU REJESTROWYM

Od składanego wniosku o wpis statusu o. p. p. sądy pobierają opłatę sądową. W przypadku, gdy wniosek dotyczy zarejestrowania w KRS w rejestrze stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej wysokość opłaty wynosi 500,00 zł¹⁰⁸. Opłata jest dwukrotnie większa w przypadku, gdy wniosek dotyczy jednocześnie wpisu do rejestru przedsiębiorców¹⁰⁹. Jeżeli wniosek o nadanie statusu o. p. p. składa podmiot wpisany w rejestrze stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej opłata wynosi 150,00 zł¹¹⁰.

Wnioskodawca może się ubiegać o zwolnienie z kosztów sądowych, podnosząc, że nie posiada dostatecznych środków na ich uiszczenie¹¹¹ lub postępowanie związane jest z działalnością społeczną, naukową, oświatową, kulturalną, dobroczynną, samopomocową¹¹². Wniosek o przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych składany jest pisemnie lub ustnie do protokołu w sądzie¹¹³. Wniosek ten może zostać odrzucony przez sąd.

¹⁰⁶ Zgodnie z art. 19 a ustawy o KRS. Z wykładni językowej tego przepisu wynika, że każdy sędzia lub każdy upoważniony pracownik sądu bez względu, w jakim wydziale sądu pracuje, posiada kompetencje do uwierzytelnienia wzorów podpisów.

¹⁰⁷ Art. 11 ustawy o KRS.

¹⁰⁸ Zob. art. 53 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U., nr 167, poz. 1398 z zm.); dalej w tekście ustawa o kosztach sądowych.

¹⁰⁹ Zob. art. 53 ust. 2 ustawy o kosztach sądowych.

¹¹⁰ Zob. art. 56 pkt 1 ustawy o kosztach sądowych.

¹¹¹ Zob. art. 103 ustawy o kosztach sądowych.

¹¹² Zob. art. 104 ustawy o kosztach sądowych.

¹¹³ Zob. art. 105 ustawy o kosztach sądowych.

PODSUMOWANIE

Na gruncie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie większość kościelnych osób prawnych i ich jednostek organizacyjnych jest uprawniona do uzyskania statusu o. p. p. Zazwyczaj te podmioty prowadzą, obok działalności religijnej, również działalność pożytku publicznego i tym samym spełniają podstawowy warunek konieczny do uzyskania statusu o. p. p.

Podjęcie decyzji w kwestii uzyskania statusu o. p. p. należy do organów zarządzających tymi osobami prawnymi.